International Scientific Conference 20 UNITECH 26

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
19-21 November 2026
GABROVO

РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ ИНОВАЦИИ В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА ЦЕНТЪРА ЗА КОМПЕТЕНТНОСТ

Надя Клисурска[1],

[1]Технически университет - Габрово, Х. Димитър 4, Габрово, България
**Надя Клисурска: e-mail: spasianbg@abv.bg*

DEVELOPMENT OF SOCIAL INNOVATIONS IN BULGARIA IN THE CONTEXT OF THE CENTER OF COMPETENCE

Nadya Klisurska[1],

[1]Technical University of Gabrovo, H. Dimitar, Str., Gabrovo, Bulgaria
**Corresponding author: e-mail: spasianbg@abv.bg*

Abstract
The report examines current issues, which are distinguished by historical evolution, lack of a clear definition and multifacetedness. The main definitions of the social economy and the current policies in this area are traced. In Bulgarian practice, the phenomenon of "social innovations" is at an early stage of development, and a national competence center is currently being built. In this regard, the systematization of the knowledge and experience gained so far from international research and policies is a valuable resource for positioning the center as a mechanism and structure that will validate, coordinate, evaluate and promote socially innovative initiatives.

Keywords: Social Innovation, Policies, Competence Center.

ВЪВЕДЕНИЕ

Социалните иновации се превърнаха в ключова тема както за академични дебати, така и за политически действия. Причината за нарастващия интерес към тях е необходимостта от повече теоретични анализи, обобщаване на съществуващите научни подходи, търсене на ясни дефиниции, определяне на техните елементи и характеристики, както и изолиране на ключови фактори и условия за тяхното развитие.

В България, социалните иновации са изследвани значително по-малко в сравнение с европейския опит, а действащите политики и инструменти за насърчаване на социалните иновации са в начален етап на развитие. В този контекст докладът има за цел да проследи развитието на социалните иновации през призмата на водещите политики и научни изследвания. В тази връзка в рамките на доклада са разгледани основни дефиниции, действащи политики и бъдещи планове за развитие на националния компетентностен център за социални иновации. Допускаме, че систематизирането на научните знания, натрупания европейски опит и популяризирането на социално-иновативните проекти в нашата страна ще спомогне за позиционирането на центъра, както и за намирането на адекватни мерки, които да допринесат за ефективни икономически, демографски и социални решения.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Научната литература обръща значително внимание на социалните иновации, тъй като те се разглеждат като спо-

Print ISSN: 1313-230X, Online ISSN: 3033-1404

собност на обществото да действа.[1] В рамките на различни научни изследвания социалните иновации се разглеждат едновременно като **процес** (колективно действие, насочено към решаване на социални нужди и проблеми) [2], **резултат** (ново решение на социален проблем, което е по-ефективно, ефикасно, устойчиво или справедливо от вече съществуващите решения) [2], **форма на сътрудничество** (разпространена не само сред нестопанските организации, но и в правителствени структури и бизнеса) [3] и **механизъм за институционална промяна** (колективно действие, което променя взаимодействията между различни участници в институционална среда [4], тъй като социалната иновация има потенциал да „адаптира“ или „трансформира“ институционалната среда или системата) [5].

Изведените характеристики на социалните иновации показват, че те заемат широко пространство и често пъти се разглеждат през призмата на различни концепции като: социално предприемачество, социална икономика, социална политика с общ център **нови инициативи за разрешаване на социални проблеми и задоволяване на неудовлетворени обществени нужди** [6].

В българската литература терминът социални иновации, се разглежда през призмата на понятието екосистема. По този начин социалната иновация „включва всички субекти, съществуващи политики и институционални взаимовръзки, които създават благоприятна среда за развитие и разпространение на социални иновации, като основна отличителна черта на тази екосистема, е създаването на допълнителна синергия, сътрудничество и взаимодействие между участниците, което допълнително насърчава социалните иновации“ [7].

Наред с научните изследвания и разнообразните дефиниции, социалните иновации привличат вниманието и на политици. В политическия дневен ред усилията са насочени към създаване на „икономика, която работи за хората“ [8].

В тази връзка освен с дефиниране на понятието и неговото позициониране се търсят механизми за повишаване на иновативния капацитет на различните участници, както и за разработване на нови схеми за отпускане на безвъзмездни средства, улесняващи трансфера и/или увеличаващи мащабите на социалните иновации [9].

Съществуват разнообразие от примери за подкрепа на социалните иновации на ниво ЕС, включващи изграждането на Европейски център за социални иновации, създаден през 2022 г. [10] и нови финансови инструменти чрез програма „Хоризонт Европа“, насочени към възпроизвеждане и разширяване на обхвата на успешните социални иновации [11].

С цел ограничаване на фрагментарността на социалните иновации и тяхната подкрепа е създадено и специално ръководство, което препоръчва съвкупен (портфолиен) подход за мобилизиране на ресурси за социални иновации [12].

В този контекст са очертани и конкретни стъпки, включващи:

1) картографиране – идентифициране на всички съществуващи инструменти за финансиране на конкретен социален проблем на ниво отделни държави членки на ЕС, както и на международно равнище, включително фондове от ЕС, държавно, регионално, филантропско, финансиране с въздействие, договори за социални резултати, търговско и групово финансиране.

2) анализ и консултиране – оценяване на всеки източник на финансиране при отчитането, че комбинираните източници на финансиране създават трудности при управлението особено за по-малките структури.

3) свързване – след картографирането и анализът на финансовите инструменти, Европейския компетентностен център следва да предложи нови връзки между съществуващите финансови източници и субектите на социални иновации.

4) изпробване – подкрепа не само от-

носно възможностите за финансиране, но и при реализиране на целия процес на иновацията, включително и създаване на стратегия за идентифициране и управление на риска.

5) оценка и трансфер, чрез привличане на заинтересовани страни при оценяването на финансовия портфейл, включително оценка на всяка инициатива и налични колективни показатели за целия портфейл [12].

Независимо от конкретиката и яснотата на съвкупния подход при работата на Европейския център и при оценка на проектите за социални иновации съществуват редица предизвикателства по отношение на методите за оценка. Тези предизвикателства произтичат от това дали се оценява резултата, процеса или междусекторното партньорство. В този смисъл може да се очертаят следните затруднения, произтичащи от самата същност на социалната иновация:

1) акцент върху твърдите и/или меките резултати. Най-често твърдите резултати са свързани с измерими ефекти (създаване на заетост, интеграция на пазара на труда на уязвими групи, включване в образование и др.), докато меките резултати са трудно измерими, тъй като са субективни (повишена увереност, подобрени социални умения, създаване на чувство за принадлежност и др.).

2) акцент върху обективно съвместими системи за анализ на различни проекти в различни държави и/или обективни показатели върху конкретна инициативи. Чрез такъв подход може да се гарантира съчетаването на количествени и качествени методи с цел да се реализира сравнение, репликация и интеграция на действащите политики.

В контекста на научните дебати по отношение на същността на социалните иновации, както и действащите политики за подкрепа, в България социалните иновации са в начален етап на развитие. Самото валидиране, подкрепа, развитие и устойчивост на социалните иновации у нас е пречупено през призмата на преодоляване на съществуващ проблем и нововъзникнало предизвикателство в областта на социалното включване и на заетостта. По този начин развитието на социалните иновации в нашата страна е тясно свързано с развитието на социалната икономика, при това двете политики са едновременно допълващи се, но и част от цялостната политика за подкрепа на хората от уязвимите групи.

Доказателство за по-бавното развитие на социалните иновации не са само наличните изследвания [7,13,14], но и началния етап на създаване на Национален компетентностен център за социални иновации. Към настоящия момент се търсят най-работещите структура и механизми за идентифициране, валидиране разпространение и прилагане на социални иновации, включително подкрепа за реалното внедряване на иновативни подходи в различни сфери. Предвижда се и създаване на съвет за социални иновации като експертно-консултативен орган, който освен валидирането на социалните иновации ще се ангажира и с повишаване на административния капацитет на различни участници.

Тъй като процесът е в началната си фаза според нас е важно да се предприемат следните стъпки:

- Изграждане на системна и устойчива мрежа за обмяна на опит, знания и ресурси, която да подпомага и засилва капацитета за социални иновации в България.
- Създаване на условия за широка обществена информираност, изграждане на устойчива екосистема, която да обединява съществуващите мрежи и действащите политики.

В този контекст, на основа на европейския опит и политики (България е определена като „нововъзникващ иноватор“ [15]), както и на основата на стратегическите документи в нашата страна може да се констатира, че социалните иновации следва да се интерпретират като процес на създаване и прилагане на

нови решения, които удовлетворяват социални потребности, трансформират взаимоотношения и укрепват капацитета на обществото за устойчиво развитие. В същото време социалните иновации изискват специфични условия, тъй като те имат способността да активират, насърчат и използват иновационния потенциал на цялото общество. Това означава, че е необходимо осигуряване на финансиране, експертиза, засилване на гражданското участие, укрепване на капацитета, уменията и засилена информираност за разпространението на социалните иновации.

Според нас това са ключови действия за компенсиране на изоставането на България спрямо другите членки на ЕС.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Социалните иновации се характеризират с трудности при дефинирането им, фрагментарност при практическото им реализиране, необходимост от комплексен подход при оценяването им, създаване на адекватна институционална среда и специфични финансови инструменти за подкрепа.

Наличните политически документи на ниво ЕС и международни изследвания дават възможност, чрез натрупаните знания и опит да се предприемат адекватни действия в България. Създаването на Национален компетентностен център е първата стъпка към оценяването, валидирането, подпомагането, развитието и мащабирането на социалните иновации в България. Това предполага ясното му позициониране, припознаване и адекватна устойчивост както и нарастване на изследванията в тази област.

БЛАГОДАРНОСТИ: *Публикацията е финансирана от проект: НИП2026-7*

ЛИТЕРАТУРА

[1] Mulgan, Geoff, and Louise Pulford. 2011. Study on Social Innovation for the Bureau of European Policy Advisors. The Young Foundation

[2] Phills Jr., J. A., Deiglmeier, K., & Miller, D. T. (2008). Rediscovering Social Innovation. Stanford Social Innovation Review

[3] Nicholls, Alex, Julie Simon, and Madeleine Gabriel. 2015. Introduction: Dimensions of social innovation.In New Frontiers in Social Innovation Research

[4]Ziegler, R. (2020). A collaborative philosophy. Stanford Social Innovation Review

[5] Westley, Frances. 2013. Social innovation and resilience: How one enhances the other. Stanford Social Innovation Review

[6] Making a Difference: Strategies for Scaling Social Innovation for Greater Impact Frances Westley and Nino Antadze , 2010,The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal

[7] Илчева, М. (2020). "Социални иновации и социална сигурност - съвременни концепции и практики", НВУ „Васил Левски ", Сборник доклади от научна конференция „Актуални проблеми на сигурността

[8].Regulation (EU) 2021/1057 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 establishing the European Social Fund Plus (ESF+) and repealing Regulation (EU) No 1296/2013. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1057

[9] European Commission. Bureau of European Policy Advisers, Dro, I., & Therace, A. (2011). Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union.PublicationsOffice. https://data.europa.eu/doi/10.2796/13155

[10].European Competence Centre for Social Innovation,https://www.socialinnovationplus.eu

[11].European Commission Building an economy that works for people: an action plan for the social economy, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021

[12].Toolkit for Portfolio Resource Mobilisation European Competence Centre for Social Innovation: ESF+ Community of Practice on Social Innovation and National Competence Centres Working Group, 2025

[13] Анастасова, Л. (2024), "Социалните иновации: концептуална основа, маркетингови ползи и предизвикателства", Международна научна конференция "Мултидисциплинарни иновации за социални промени: образователни транс-

формации и предприемачество
[14]Петрова, С. (2025).Социалните иновации в България - възможност за развитие чрез създаване на национален център за компетенции за социални иновации", Сборник, том 9, научна конференция „Развитие на българската и европейската икономика – предизвикателства и възможности
[15] European social innovators' insight report – spotlighting europe's ecosystems for social innovation, 2021, https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/social-innovation-your-country